

LÄHEMAD ÜRITUSED

Kahjuks seekord ei saa selle pealkirja alla midagi väga konkreetset kirja panna. Nagu Eestis kehtestatud eriolukord ette näeb, **jäävad ka seltsi lähema aja üritused aprillis igal juhul ära.**

Kas mais saab juba toimetama hakata, pole küll veel teada, kuid **7. mail toimuma pidanud ESAS üldkogu koosoleku lükkame sellegipoolest igaks juhuks edasi.** Kuhu ja kui kaugele, see selgub ilmselt alles aprilli lõpus.

Samuti kas toimub **18. maile planeeritud TO seltsiõhtu** ja kas **11. juunil seltsipäevale Tartu tulla lubanud Ebe-Kai Aun-Oviir** ikka Soomest siia pääseb, sõltub koroonaviiruse käitumisest.

Seega palume jooksvalt **jälgida informatsiooni saamiseks seltsi kodulehte www.esas.ee.** Vajadusel jagame teavet ka e-maili või SMSi teel. **Olge terved!**

KROONIKA

SPORDIAASTA TÄHED 2019

Alexela Kontserdimajas 4. jaanuaril toimunud suurejooneline gala "Spordiaasta tähed 2019" pakkus emotsionaalset tagasivaadet aasta eredatele spordisündmustele ja Eesti sportlaste ülesastumistele tippvõistlustel. Eesti aasta meessportlasena kuulutati välja **Magnus Kirt**, naissportlasena **Kelly Sildaru**, parima võistkonnana **Ott Tänak** ja **Martin Järveoja** ja treeneritena **Indrek Tustit** ja **Marek Vister**.

Magnus Kirt, Kelly Sildaru ja Marek Vister autogramme jagamas

Aga enne seda välja jagatud Eesti Kultuurkapitali kehakultuuri- ja spordi sihtkapitali aastapreemiaid sidus meie seltsiga fakt, et Tartumaa spordijuhile **Lembit Torule** Eestimaa mängude läbiviimise eest preemia määramist põhjendas kenasti meie seltsikaaslane **Ants Saar**. Veelgi toredam oli, kui välja kuulutati **Eestimaa Spordihing 2019**, sest selle tunnustuse pälvis legendaarne poksitegelane ja meie seltsi poksiajaloolane **Rein Pajur**. Palju õnne!

Lembit Toru laval ja Ants Saar ekraanil

Rein Pajur auhinnaga

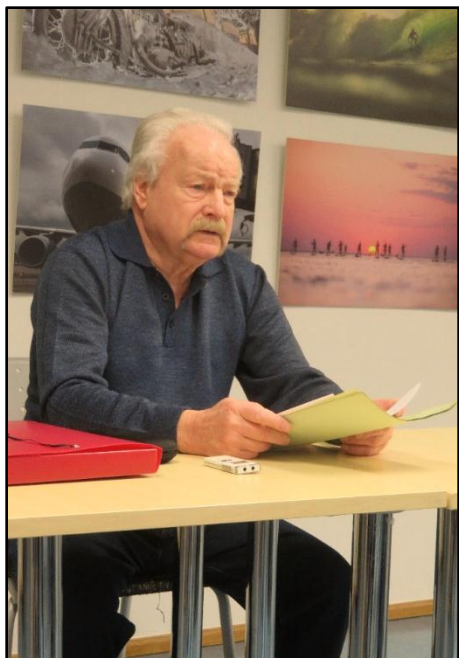
SELTSIPÄEV KOOS REIN PÕLDOJAGA

Selle aasta seltsipäevad said alguse 9. jaanuaril. Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis jagas oma spordimälestusi endine laskesuusataja ja pikaaegne Tartu korrakaitstjate spordijuht Rein Põldoja (*pildil 1. paremalt*).

Rein Põldoja alustas oma meenutusi noorusaegadest Elistveres, kus Rahu kolhoosis lõi kaasa kohalike poiste sporditegevuse korraldamisel. Maarja keskkooli lõpetamise järel 1960. aastal tuli sõjavägi, seersantide kool Krimmis ja teenistus Ukrainas. 1963. aastal õnnestus saada ennetähtaegne demobiliseerimine tänu ülikoolist taotletud tõendile, et ta on oodatud kehakultuuriteaduskonna sisseastumiseksamitele ja 1. augustil jõudiski ta Tartu. Järgnenud neli aastat õpinguid vormisid temast suusatreeneri ja 1967. aasta sügisel suunati ta erialasele tööle Võrru.

Paraku Võru linnas oli suusatreeneri koht juba Laur Lukini poolt täidetud ja noor spetsialist saadeti rajooni lõunaotsa, Vastseliinasse VS Jõud treeneriks. Selle kõrvalt oli ta keskkoolis ka kehalise kasvatuse õpetajaks. Et oma erialaseid oskusi rakendada, tuli kõigepealt moodustada treeningrühmad poistest ja tüdrukutest. Kuna ülikoolis oli tutvustatud ka laskesuusatamist ja sõjaväes käinud noorel mehele ei olnud ju püss sugugi võõras riistapuu, hakkaski ta üsna pea nuputama, kuidas selle suhteliselt uudse alaga ka kohapeal alustada. Tal õnnestuski ümbruskonna kolhooside ALMAVÜ sportpüssid kokku koguda Vastseliina sovhoosi. Kohalikud meistrimehed tulid appi, relvade hoidmiseks keevitati kokku suur metallkapp, leiti ka sobiv lasketiiru koht, kohandati vastavad püssirihmad ja muu vajalik varustus. 1968. aastal alustasid ärksamad poisid treeninguid ja juba 1969. aastal osaleti esimestel võistlustel. Edukaim poiss, Uno Ruus tõusis vabariigi koolinoorte paremikku.

Kuna aga lubatud elamispind jäi saamata, tuli Rein 1970. aastal tagasi Tartu, kus töö ja korteri otsingud lahenesid pakkumisega Tartu miilitsast. Sporditöö korraldamine oli seal küll esialgu ühiskondlik tegevus kriminaaljälituse töö kõrval, kuid mõne aasta pärast hakkas saama palka kui täieõiguslik lahingulise ja kehalise ettevalmistuse inspektor-metoodik. Tuli tegeleda ka kogu Lõuna-Eesti miilitsaosakondadega, võtta vastu kehalisi katseid ja nõustada sporditöö korraldamisel kohalikke ühiskondlikke instruktoreid. Muidugi tuli ka sportlasi ette valmistada võistlusteks, kus üheks olulisemateks aladeks olid laskmine ja teenistuslik mitmevõistlus. Teiste treenimise kõrval oli Rein ka ise tubli mitmevõistleja, kaitses Eesti miilitsa au üleliidulistel võistlustel kuuel aastal (1971–1976).

Rein Põldoja (*pildil*) pajatas veel paljudest huvitavatest spordijuhtumustest ja miilitsamundris sportlastest oma üle kolmekümne aasta kestnud teenistusaja jooksul. Teenistuse lõpetas ta jälle kriminaalpolitseinikuna 2002. aastal, muidugi siis juba Eesti Politseis juhtivinspektorina.

KÜLALISEKS AAVI DOBRÕŠ

Anne Tamm

2020. aasta esimeseks külaliseks Tallinna osakonnas oli 20. jaanuaril Aavi Dobrõš, kes tutvustas juudi kogukonna spordiseltsi Maccabi sünnilugu ja kulgemist läbi aegade. Maccabi saab 2020. aasta detsembris 100 aastaseks. Ametlik registreerimise kuupäev oli 22.03.1921 ning eestvedajateks olid Aron Kaplan, Jossif Braschinsky ja Boris Beltšikov. "Heameel on tõdeda, et tänane kohtumine on avalööök juubeliaasta tähistamiseks", sõnas Aavi ja jätkas juttu alade kaupa.

VÕIMLEMINE. Kõikide spordialadega tegelemise aluseks on võimlemine ja selle propageerimisega seltsi algaastail ka alustati! Esimene juhendaja oli Artur Grünberg (Ardo Tarem), hiljem V. S. Utechin. 6. mail 1922 toimus Tallinnas suur võimlemispidu, kus osalesid lapsed, naised ja mehed kokku 80 võimlejaga. 1934. aasta suvel toimusid Tallinnas I Eesti Mängud mitmetuhande osavõtjaga, s.h. maccabilasi oli 79 võimlejat.

ESAS täiskogul novembris seltsi auliikmeteks valitud Paavo Kivine ja Tiit Karuks (pilt paremal) said Rein Järvalt klubiõhtu avamisel kätte vastavad tunnistused

NAISTE KORVPALL. 1928. aastal tuli Tallinna Maccabi ülekaalukalt Eesti meistriks. Sara Teitelbaum (20.07.1910–7.06.1941) mängis hiljem Tallinna Kalevi naiskonnas ja oli aastail 1930–1932 taas Eesti meister, kuuludes Kalevi võrkpallinaiskonda.

KERGEJÕUSTIK. 1928. aastal tuli Maccabi Tallinna noorte esivõistlustel võitjaks. Eesti 10-ne parima naissportlase hulgas oli viis maccabilast. Kõige edukam oli jällegi Sara Teitelbaum, kõikide jooksudistantside võitja, kes püstitas 28 korral Eesti rekordeid ja oli 17-kordne Eesti meister kergejõustikus.

RASKEJÕUSTIK. Tõstja Rubin Teitelbaum (17.01.1907–04.09.1941) oli 7-kordne Eesti meister (1927–1933) kergekaalus, püstitas 5 Eesti rekordit, viies 1934. aastal tõukamises rekordi 122,2 kg-ni ja vasakuga rebimises 72,5 kg-ni. 1935. aastal võitis ta kuldmedali II Maccabiaadil Tel-Avivis.

MOOTORISPORT. Saveli Kletski, kelle kaassõitjaks oli Johannes Tomson, oli üks nendest entusiastidest, kes ehitasid Pirita–Kose–Kloostrimetsa motoringraja, pool oli asfaltkattega ja pool kruusane. Põhialaks oli tal külgorviga mootorratas, võites 1931–1936 mitmeid võistlusi. Tähesõidud 1932 ja 1933 – II koht, 1934 IV Tähesõidu üldvõitja. 1932 ja 1933 Tallinna hipodroomil – I koht. Viimane saavutus oli Tähesõit Tallinn–Berliin, mis oli pühendatud 1936. aasta Berliini OM-le. Osa võtsid 11 riigi võistkonnad – esikoha võitis Eesti!

JALGPALL. Jalgpalliklubi asutati 1925. aastal ja võisteldi Tallinna väikeste klubidega, samuti juudi seltsidega Soomes, Riias, Kaunases ja Viinis. Eesti

koondises mängisid Kopa Kozlovski, Jossif Pakin ja Härman Meierthal, kes alustas Maccabis väravavahina juba kooliõpilasena. 1926–1932. aastail Praha ülikoolis õppimise ajal oli ta Praha Sparta meeskonna väravavaht. Pärast naasmist Prahast Tallinna asendas ta Tipneritki, kui viimasel oli järjekordne vigastus.

1988. aastal viibis Aavi Praha staadionil ja sealne direktor tutvustas nende muuseumi, kus oli näha igat mängu, milles Meierthal oli väravas. Härman Meierthal küüditati 1941. aastal Siberisse. Tagasi Eestisse saabudes 1946. aastal asus ta perega elama Sindisse, kus organiseeris jalgpallimeeskonna, olles ise treener-väravavaht.

1950. aastal mängis ta lauatenises Eesti meistrivõistlustel tollaste parimate Frantsu, Toren, Sepa ja Kanepi vastu. Mängiti Kadrioru tennisehallis. Johannes Meeksa, Sindi poiss, tulevane NSV Liidu meister lauatenises oli tänulik, et Härman oli ta sparringupartner. Aavi ütles, et tänaseni on tema onu (H.M.) olnud talle eeskujuks nii spordis kui ka elus – sportlikult korrektne, aus ja otsekohene. Hingelt ilus inimene! Tänu onule on ta tänaseni tennisemängija ja spordifanaatik.

1940. aastal likvideeris nõukogude võim kõik Eesti Vabariigi 32 juudi organisatsiooni, sh Maccabi, kuid sporditegemine jätkus erinevate nõukogulike spordiühingute juures.

Eesti Vabariigi taastamine andis võimaluse ka spordiselts Maccabi

taastamiseks. 1991. aastal moodustatud Balti vabariikide Maccabi jalgpalli ühendkoondis võistles 1. juulil Marseille's, 8. Maccabi Euroopa Mängudel, kus noored võitsid saali jalgpallis esikoha ja vanad kaotasid finaalis Inglismaale. Võisteldi veel punalipu all. 1993. aastal Maccabi maailmamängudel Tel-Avivis võisteldi juba Eesti värvides, saavutused olid tagasihoidlikud.

29. augustil 2003 taasavati tenniseklubi Maccabi Kadriorus, mis elavdas spordiseltsi tegevust. Toimuvad meistrivõistlused, saali jalgpalli treeningud ja osavõtt Eesti meistrivõistlustest. Maletreeninguid juhendab Aleksander Veingold – maailma üliõpilaste meister.

2007. aastal toimusid Roomas 12. Euroopa Maccabi mängud, kus osaleti 9 sportlasega males, tennises ja sulgpallis. Avamine toimus Rooma

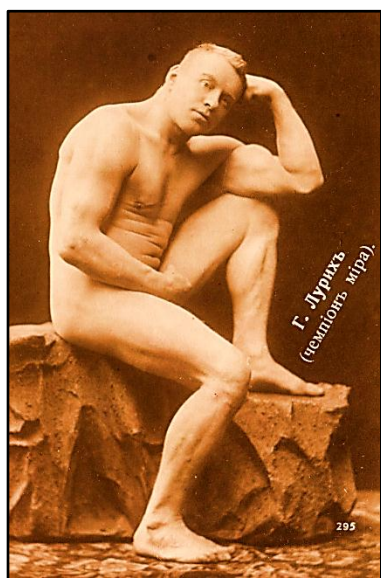
olümpiastaadionil, osales 37 riiki. Eesti võitis kolm kuldmedalit – 2 sulgpallis ja 1 tennises, taas pärast 1935. aastat! 2009. aastal Tel-Avivis võttis osa 79 riiki, parim koht oli pronksmedal tennises. 2011. aastal peeti Viinis 13. Maccabi mängud. Eesti meeskonnas oli 19 sportlast ja tuli 7 medalit – males, tennises sulgpallis.

Saalijalgpallis saadi 4. koht. 2013. aastal Berliinis olid 14. mängud. Osales 37 riiki 2400 sportlasega. Eesti võistkonnas oli 19 sportlast, kusjuures 18 neist tulid koju eri värvi medalitega! Kuldmedalid tõid tennises Nadja Sein ja Allan Brazinski (segapaarismängus) pronksmedalid A. Kivits ja Jakob Tširkin. 2015. aastal Budapestis oli võistkonnas 5 sportlast, kellest võitis kuldmedali males Mark Lapidus ja pronksmedalid tennises ning sulgpallis Semjon Brener.

2019. aasta 28. novembrist kuni 1. detsembrini toimus Karlovy Varys Euroopa Maccabi kongress. Uueks presidendiks valiti hollandlane David Bessemer. Eestil oli kongressil üks hääl, mille realiseeris Aavi Dobrõš. Järgmine Euroopa Maccabi kongress toimub arvatavasti Eestis, mis oleks meile suur au. Soovime organisatoritele jõudu selle läbiviimiseks!

Kokkuvõttes suur tänu Aavile, kel eelmise aasta lõpus täitus üsna väärikas aastaring, tutvustamast meile selle suurepärase ja elujõulise organisatsiooni elulugu ning kulgemist. Soovime tagantjärgi veel üsna noorusliku väljanägemisega juubilarile tervist ja jõudu Maccabi spordiseltsi juhtimisel!

GEORG LURICH FILMILINDIL

Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi kodulehelt saab lugeda, et alates 23. jaanuarist on võimalik spordimuuseumi raskejõustiku saalis näha tõenäoliselt vanimat Eestit puudutavat spordifilmi. Film sisaldab ainsaid teadaolevaid kaadreid 20. sajandi ühest tuntuimast eestlasest Georg Lurichist (*pildil*).

1910. aastast pärit Taani Nordisk Film Kompagni filmirulli "*World's Wrestling Champions*", mille peaosas Eesti rammumees Georg Lurich, leidis spordimuuseumi juht Siim Randoja koostöös USA Kongressi raamatukogu arhiiviga pärast pikki otsinguid. Randoja sõnul on tegemist harukordse leiuga. „Tegemist on vanima filmilõiguga Eesti spordist ja tuntud eestlastest üleüldse ning ainsate säilinud ehedate kaadritega meie

spordikangelasest Lurichist,“ märkis ta. Tähelepanuväärne on asjaolu, et 22. jaanuaril möödus Georg Lurichi surmast 100 aastat. „Selle filmi avalikkuse ette toomine sellisel märgilisel tähtpäeval on suur au,“ ütles Randoja. Film on tänasest kõikidele muuseumikülastajatele vaatamiseks üleval näitusekeskkonnas – spordimuuseumi raskejõustiku saalis, mis on pühendatud 19. sajandi ja 20. sajandi alguse jõumeestele.

Lapsena pigem nõrga tervisega Georg Lurich sündis 1876. aastal Väike-Maarja alevikus, kuid õppis Tallinnas Reaalkoolis, kus oli üks väheseid eestlasi. Omal ajal ülipopulaarne Lurich oli elukutseliste maailmameister maadluses ning võitis mitmeid suuri maadlusturniire (Hamburgis 1901, Riias 1902, Budapestis 1906, Lissabonis 1907 jm). Muuhulgas avaldas Lurich ka tervise edendamise ja raskejõustikualaseid artikleid ajakirjanduses ning jõudis oma seiklusliku elu jooksul osaleda isegi I Maailmasõja „luuremängudes“.

Algul oli teatatud, et filmilõiku saab Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis vaadata kuni aprilli lõpuni, aga nüüdseks on koroonaviirus selle teinud võimatuks.

MAAKONNALEHEST TOSINA OLÜMPIA PRESSIKESKKUSESSE

5. veebruaril oli seltsipäeval spordimuuseumis kuulajate ees endine spordiajakirjanik, nüüd rohkem Pärnu spordiajaloo tegelev Enn Hallik (*pildil*), kes

küll seekord ei rääkinud Pärnu spordist, vaid hoopis kaugemates kantides nähtust. Nimelt tuli jutuks need tosinajagu olümpiamängu, kus tal on õnnestunud enamusel spordiajakirjanikuna kohal olla ja nähtut lugejatele vahendada. Ainult oma esimesel korral, Moskva Olümpiamängudel oli ta turisti staatuses. Alates taliolümpiamängudest Albertvilles 1994 kuni Sotšini 2014 on ta olnud ka vahepealsete suveolümpiamängude pressikeskustes ametis juba spordiajakirjanikuna. Muidugi andis see võimaluse pääseda ligi mõnegi huvipakkuva ala võistluspaigale ja koguda emotsioone ava- ning lõputseremooniatelt, kuid sellega kaasnes ka vägagi kurnav töö nende muljete talletamiseks ja edastamiseks. Ja ega see pingeline töö mängudega lõppenud, sest enamuse kaasaelatud mängude kohta on tulnud ka olümpiaraamatutesse vahel vägagi kiiresti mõni peatükk kirjutada.

Enn Hallik andis haaravalt kuulajatele edasi oma kogutud muljed, osates leida pea iga mängu kohta mõne huvitava seiga või juhtumuse. Ka said paljud nii ajakirjaniku töö köögipoolt kui olümpiamänge üldisemalt puudutavad küsimused ammendava vastuse, mis venitas kohtumine märkamatult pikemaks kui kaks tundi.

KARUKSI PROJEKTID JÄTKUVAD

Rein Järva

17. veebruari Tallinna osakonna seltsipäeval oli jällegi külaline omade seast. Endine ajakirjanik, nüüd spordiliteraadiks pühendunud Tiit Karuks (*pildil*) tegi kõigile suure üllatuse kui lasi kaante vahele panna oma aastakümnete jooksul kirja pandud päevikumärkmed. 223 leheküljeline pehme-kaaneline „Lend mitte eriti kõrgel” nägi ilmavalgust 5. veebruari esitlusel Viru keskuse Rahva Raamatus ja nüüd oli käes aeg tutvustada päevik-raamatut ka seltsikaaslastele.

Aga enne, kui raamatu tutvustuse juurde jõuda, korraldas Tiit meile väikese viiest küsimusest koosneva spordimälumängu, mis just tema päeviku märkmetel põhines. Meie seas parim asjatundja, mälumängur Peep Kruusmaa päris võidu ja Tiidult kingiks raamatu.

Seejärel asus Tiit ette lugema parimaid palasid oma päevikust, milles märkmed ulatuvad nüüd juba ligi poole sajandi tagustesse aegadesse. Tegelikult märkmed kujutavad suures osas reisipäevikut spordi suurvõistlustele, kuhu Tiidul tollal spordiajakirjanikuna asja oli. Saame teada mitmeidki huvitavaid spordi tagatoa jutte-märkmeid, mis suuremale avalikkusele omal ajal suletuks jäid. Märkmeis jõuab Tiit ka teistele elualadele, mis teda läbi aegade huvitanud, eriti muusikale. Huviga saab lugeda reisidest külla sugulastele Kanadas, mis jäähoki fanaatikust mehele topelt korda läksid.

Selgus, et selline enda tegevuste jäädvustamine ei ole Tiidul raugenud veel praegugi. See annab lootust, et ehk Tiit Karuksi projektid jätkuvad veel edaspidigi.

KÜLAS VASALOPPETI VÕITJA

Mai Luik

5. märtsil oli Eesti Spordiajaloo Seltsil Tartus kälas Raul Olle, kes täpselt sellel kuupäeval 2000. aastal võitis Vasaloppeti (*pildil võidupärjaga*). Neli aastat hiljem, 2004. aastal, jäi tal oma suursaavutuse kordamisest puudu väga vähe. Sel aastal võitis maratoni Anders Aukland ajaga 3:48.42, Olle kaotas norralasele vaid 12 sekundiga.

2000. aasta oli talle edukas veel võiduga Finlandia-hiihtol ja Rahuvusvahelise Suusaspordi liidu (FIS) maratonisarja (Worldloppet) parimana. Järgmisel aastal oli ta sama sarja kolmas.

Tartu maratoni võitjaks on ta tulnud 1994., 2002. ja 2005. aastal, olles seni ainuke meessuusataja, kellel see on õnnestunud saavutada kolmel korral.

Ta oli taliolümpiamängudel 1998. aastal Naganos ja 2002. aastal Salt Lake City's Eesti koondise liige, kus individuaalselt jäi parimaks vastavalt 17. koht 30 km ja 18. koht 50 km klassikadistantsidel.

Eesti meistrivõistlustelt ajavahemikul 1991–2006 on ta kogunud 27 medalit, sh 4 individuaal- ja 3 võistkondlikku kulda. Paremad tulemused on tal saavutatud klassikastiilis võistlustel.

Raul Olle on sündinud 23. jaanuaril 1968. aastal Tartus. Kooliteed ja suusatamise treeningutega alustas aga Haanja koolis. Esimeseks treeneriks oli Harri Neem. Võru Keskkoolis oli treeneriks Laur Lukin. Hiljem, kuuludes Eesti suusatamise koondisse, treenis Hain Kinksi ja Mati Alaveri juhendamisel.

Kohtumise käigus said osalejad kuulda mõndagi huvitavat Raul Olle (*pildil jutuhuos*) pikalt sporditeelt.

Kõlama jäi optimistlik vaade Eesti suusatamise tulevikule, hoolimata selle aasta lumeta talvest. Praegu töötab Raul Olle Tallinnas harrastussuusatajate treenerina.

IN MEMORIAM

HEINO JERET

8.02.1932 – 1.02.2020

8. veebruaril, 88. sünniaastapäeval saadeti Tallinna Lillepaviljonist manalateele armastatud ja austatud sporditegelane Heino Jeret.

Võrumaalt Urvastest pärit teenekas kaasteeline jõudis spordirajale Herbert Abeli, Harri Neeme ja Aksel Kersna kasvandikuna. Tuli Võrumaa noortemeistriks suusahüpetes, suusakahevõistluses ja slaalomis. Tallinna Mäetehnikumis haridusteed jätkates (1950–1953) kujunes kalevlaste hulgas võimekaks organisaatoriks.

Olles tööle suunatud Käva kaevandusse, sai Heinost Kalevi ja kaevuritlinna juhtkonna oskusliku asjaajamise tulemusena Kohtla-Järve Kalevi esimees. Nõukogude armee ajateenistuses juhtis peakohtunikuna Saaremaa velotuuri. Võimete mitmekülsus avaldus 1958–1964 Pärnus. Ehituskooli õpetajana ja asedirektorina töötades oli Heino Jeret ühtlasi Pärnu Kalevi ühiskondlik toimekas esimees. Samuti Urvastes suusatajana tiibu sirutanud vennast Antsust sai üleöö meistersportlane jalgrattaspordis ning teda juhendanud Heinost aastateks 1983–1991 ka populaarse spordiala ülemaalisi eestvedajaid.

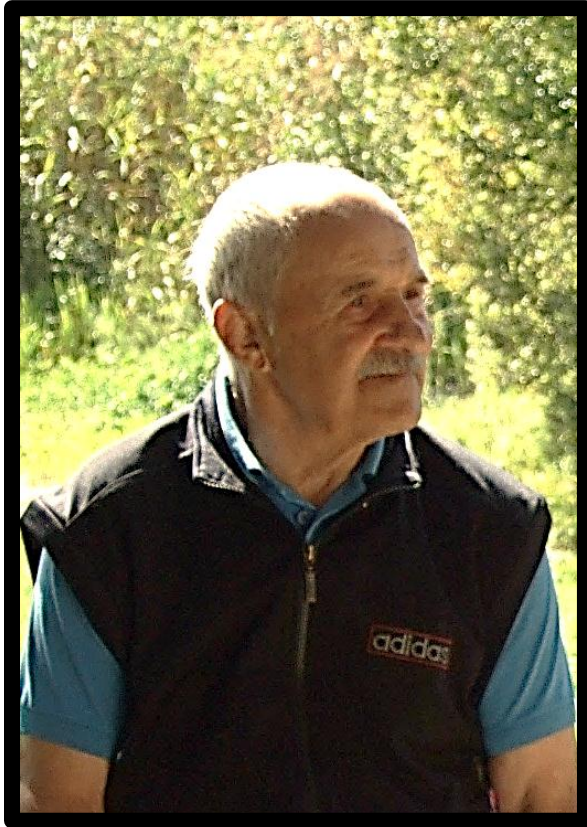
1964–1976 oli Heino Jeret Tööjõureservide vabariikliku nõukogu aseesimehena ühingu tegusaim funktsionäär, 1976–1981 Moskva olümpiamängude korraldustoimkonna peaspetsialist, osakonnajuhataja ja Tallinna valitsuse juhataja asetäitja. 1983–1993 Eesti Spordiloto direktoriks olles sai 1987. aastal Eesti NSV teenelise sporditegelase tiitli.

Pensionieas Kalevi nõunikuna, eriti Eesti Spordiveteranide Liidu eestvedajana (1997–2002 aseesimees) tegutsedes pälvis Heino Jeret aastaid tunnustust ja preemiaid ka meie spordiajaloo talletajana-kroonikuna. Autiitlitest ja autasudest, sh Eesti Punase Risti V klassi teenetemärk (2005), tõuseb sümboolsena esile Paul Kerese ausa mängu auhind (2008). Lahkunud kaasvõitlejas nägime vana kooli spordiinimeste kõige paremaid omadusi – organiseerimis- ja suhtlusoskust, kohusetunnet, täheldasime ausat “jeretlikku pedantsust”.

Seltsikaaslaste nimel Erlend Teemägi

PAUL KULDKEPP
10.08.1934 – 3.02.2020

3. veebruaril saabus kurb sõnum, et lahkunud on silmapaistev agrookeemik, agronoomide õpetaja ja elupõline spordimees Paul Kuldkepp.

Paul Kuldkepp sündis Viljandimaal Kabala vallas. Ta õppis põllumajandust Olustveres ja seejärel lõpetas ta 1959. aastal *cum laude* Eesti Põllumajanduse Akadeemias agronoomia eriala. Pärast EPA lõpetamist asus ta tööle Sootaga sovhoosis ja oli aastatel 1961–1965 Nõgiaru sovhoosi direktor. Seejärel astus ta EPA-sse aspirantuuri agrookeemia erialal ja kaitses 1969. aastal põllumajanduskandidaadi kraadi. Ta oli üks esimesi EPA õppejõude, kes arendas rahvusvahelist koostööd juba alates 1989. aastast. Kuldkepp töötas õppejõuna aastatel 1966–2003 ametikohtadel assistendist kuni professorini. Pea nelja aastakümne jooksul jagas ta agrookeemia alaseid teadmisi ligi 4000 tudengile.

Ta oli hea organiseerija ja pühendunud üliõpilaselu edendaja. Aastatel 1972–1981 oli ta EPA agronoomiateaduskonna dekaan. Paul algatas mitmeid tudengielu rikastavaid ettevõtmisi nagu Noorte Põllumeeste Klubi ja agronoomide kutsealavõistlused.

Spordi juurde leidis Paul tee varakult, vaatamata vintsutustele lapsepõlves sõja ajal (isa mõrvamine, mõnitused, füüsiline vägivald, haigused, hooldamatus) ja peale sõda (marutaud, venna surm, kasuisa vangistamine, väljatõstmine kodust). Kõik eelnev oli kasvatanud tahejõudu ja meelekindlust eluraskuste ületamiseks. Kabala mittetäieliku keskkooli lõpetamisel 1949. aastal tunnistati ta “parimaks sportlaseks”. Spordialane kirjandus Eesti maadlejate vägitegudest tõmbas talutöö kõrval sportima, olenemata juhtmõttest elus: “Enne töö, siis lõbu”. Sport nakatas teda kogu eluks. Omapead treeningkoormust tõstes tegi aga liiga südamele.

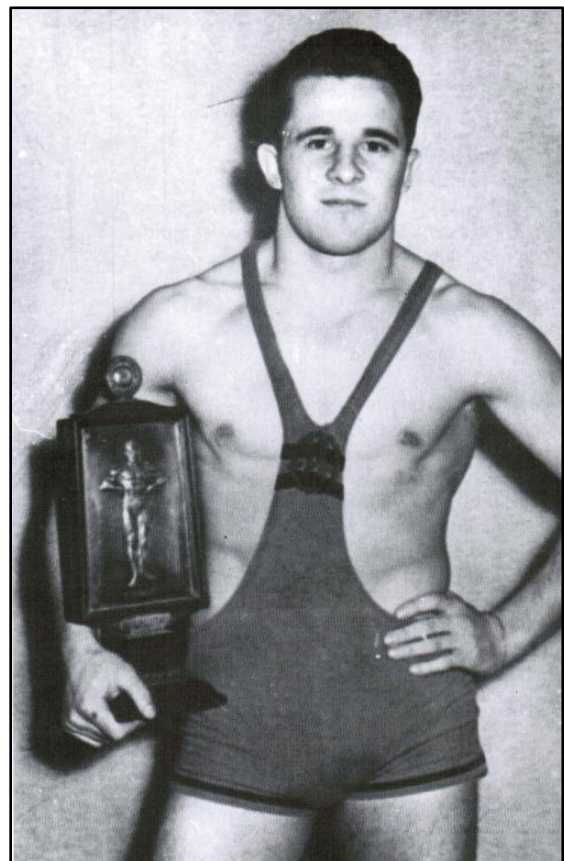
1950. aasta sügisel Olustvere Põllumajandustehnikumis algas tõeline sportlastee (maadlus, tõstmine, riistvõimlemine ja iganädalased jalgrattasõidud koju 18 km). Arstid tunnistasid ta nüüd terveks. Esimesed tulemused tõestasid, et maadlus pole meelakkumine ja meistrite järelpeod ei vii edasi – alkoholist tuleb eemale hoida

ja ta järgis seda kogu elu. Samas võib väikese palavikuga võistlust alustades saavutada häid tulemusi ja lõpetada tervena, sport ravib. 1951. aastal peeti Eesti MV Valgas, kus Paul nägi maadlemas Eesti parimaid maadlejaid ja nende hulgas oli tulevane treener Osvald Laan.

1954. aastal astus Paul EPA-sse ja sportlike tulemuste (Pärnu oblasti ja VS Kolhoosnik meister) järgi pandi elama sportlaste ühikasse. Tugeva treeningu tulemusel oli Paul juba 1955. aastal Eesti koondvõistkonnas. Siis aga kaotas Tartu MV-l nõrgemale oma heitest. Kirudes oma “peaehitust” loobus maadlusest ja tahtis minna riistvõimlemise trenni (omas juba 2 medalit VSÜ Kalev MV-lt), kust saadeti ära hilinemise tõttu. Võimlas kohtas Osvald Laant, kes ütles, et ka olümpiavõitjad on kaotanud ja sellest tuleb järeldusi teha. Maadlus jätkus. 1957. aastal tuli NSVL Põllumajanduslike Kõrgkoolide meistriks ja NSVL üliõpilasmeistriks, täites NSVL meistersportlase normi Kreeka-Rooma maadluses. Sootaga ajal aastatel 1959 ja 1960 tuli Eesti meistriks. Nõgiarus oli palju võimalusi motokrossiks ja maadluse kõrval kihutas ta kokku 7 aastat krossirattal – tulemus: meistersportlase kandidaat, 27 medalit neist 7 kuldset.

Aspirantuuriaastatel jätkus maadlus ja 1966. aastal täitis Paul Kuldkepp (*pidil Lurichi mälestusvõistluste auhinnaga*) NSVL meistersportlase normi ka vabamaadluses. Järgnes 1967. aasta Eesti meistritiitel Kreeka-Rooma maadluses. 1968. aasta NSVL Põllumajanduslike Kõrgkoolide MV 4. ja EPA 1. koht. 1974. aasta samadel võistlustel pidas ta oma 1000. võistlusmatsi ja lõpetas järjekordse 1. kohaga. See oli 40-aastase mehe suur saavutus. Ta maadles 1982. aastaks veel lisaks 12 matsi, seega kokku 1012 ametlikku maadlusmatši. Saavutuste statistika: 217 auhinnalist kohta, neist 156 – I, 35 – II ja 26 – III kohta. Sportlik elu jätkus: suusatamine, VTK mitmevõistlus, suvine ja talvine. Tulemuseks 1984. aasta Eesti meister VTK talvises mitmevõistluses oma vanuseklassis.

Seega Paul Kuldkepp oli lapsepõlvest vanaduseni seotud sportliku tegevusega. Väga mitmekülgse sportlasena võistles ta paarikümnel alal. Maadluse meeskondades esindas Eestit, spordiühinguid Kalev ja Jõud, Tartut ja EPA-t palju kordi kõige kõrgemal tasemel.

Pidevalt koos noortega tegutsedes oli Kuldkepp suureks autoriteediks, eeskujuks, innustajaks, toetajaks mitmele põlvkonnale. Ta oli ühiskondlikult aktiivne, olles Tartu rajooni maadlustreener ja kuuludes Tartu linna maadlussektsooni juhatusse. Samuti oli ta juhatuse liige Eesti Maadlusveteranide Ühenduses, spordiorganisaator koolides ja EPA-s.

Paul Kuldkepp oli paljude suurte traditsioonide algatamise juures. Näiteks Georg Hackenschmidt ja Jaan Jaago mälestusvõistlused. Oma sportliku entusiasmi tõi ta kaasa teaduskonna tegevustesse, õppetöösse ja teadmiste-oskuste kontrolli. Ka avaldus see hiljem, tegeledes samasuguse innuga spordiajalooga Eesti Spordiajaloo Seltsi liikmena, juhatuses aseesimehena 2001–2012 ja aastast 2009 auliikmena.

Mälestades head kolleegi, õpetajat, sõpra ja mõttekaaslast

EPA, EPMÜ ja EMÜ endine maadlustreener Jakob Proovel

VALTER LENK

17.11.1929 – 8.02.2020

Valter Lenk sündis Tallinnas laskmise suurmeistri Aleksander Lengi pojana. Isa jäi sõtta ja ema kaotas ta sõjajärgsete marodööride käe läbi juba noorukieas. Nii kasvaski ta üles Keilas tädi peres. 1949. aastal lõpetas ta Tallinna I Keskkooli, kus kehalise kasvatuse õpetaja Harry Aumere oli äranud spordiarmastuse, mis avaldus ka kaasalöömises Keila noorte elava ja mitmekesise spordiharrastuse ühe organisaatorina. Ise oli ta edukas nii kergejõustikus kui males, milledes tuli Harjumaa meistriks.

Just spordihuvi tõigi Valter Lengi õpinguid jätkama TRÜ kehakultuuriteaduskonda. Üliõpilasena tuli ta TRÜ korvpallimeeskonnas 1951. aastal Eesti meistriks ja Nõukogude Liidu karikavõistlustel kolmandaks. Tegelikku treeneritööd alustas ta juba kolmanda kursuse tudengina Tartu Laste Spordikoolis ühe korvpallirühma juhendamisega.

1953. aasta kevadel kehakultuuriteaduskonna diplomi saanud noor, kuid ennast võimeka organisaatorina näidanud spordispetsialist suunati tööle ENSV Kehakultuuri- ja Spordikomiteesse riikliku treenerina, kus tema hoole all oli mitu ala: korv-, võrk- ja käsipall, maahoki, purjetamine, jääpurjetamine ja iluuisutamine.

Spordikomitee aegadel hakkasid ilmnema Valter Lengi kirjanduslikud võimed. Tõsi, juba koolipõlves oli ta mõned nupud ajalehte saatnud. Nüüd muidugi

muutusid ajalehelood pikemateks ja sisukamateks. Valter Lengi oluliseks teeneks on, et 1956. aastal said jätku Kehakultuurlase aastaraamatud ja ta oli nende praeguste Eesti spordi aastaraamatute eelkäijate koostajaks viis aastat.

1959. aastal kutsuti Valter Lenk selle aja mõjukama ajalehe Rahva Hääli infoosakonna reporteriks. Aga sporditöö tõmbas rohkem ja kõhklematult võttis ta vastu ettepaneku asuda 1961. aasta 1. detsembrist tööle ülikooli kehakultuuri-teaduskonda, kus temast sai 11 aastaks TRÜ sportmängude kateedri juhataja ja hiljem vanemõpetaja, dotsent. Aastatel 1965–1990 oli Lenk TRÜ spordiklubi eestvedajate hulgas, algul aseesimehena ja hiljem esimehena. 1992. aastal loodi tema algatusel ülikooli spordikeskus ja 1995. aastani oli ta selle juhataja. Valter Lenk oli Korvpalliföderatsiooni aseesimees ning aastatel 1963–1965 juhtis Eesti Käsipalliliidu eelkäijat ehk Väravpalliföderatsiooni.

1970.–1980. aastatel oli Lenk mitme võistlussarja ja tervisespordiürituse idee autor ning põhikorraldaja, sh Eesti-Läti-Leedu ülikoolide turniirid korv-, võrk- ja käsipallis, Tartu-Tallinna 100 laua korvpalliturniir ja „Tervisekilomeeter“.

Tema initsiatiivil ja eestvedamisel asutati 1992. aastal Eesti Akadeemiline Spordiliit, kus ta oli aastaid asepresidendina selle tegevjuht. Tänu Valter Lengi tohutule tööle elustati 1998. aastal SELL Mängude traditsioon, mis oli katkenud pärast II Maailmasõda pikkadeks aastateks.

Valter Lengi huvi spordiajaloo vastu viis selleni, et ta hakkas kehakultuuriteaduskonnas muu töö kõrvalt ka spordiajaloo loenguid lugema. Ta lõi kaasa ka spordimuuseumi ühiskondlikus kehakultuuriajaloo uurijate ringis (SÜKUR) ja kui 1983. aastal kerkis üles vajadus ringi esimehe järele, langes valik temale. Selle tulemusena hoogustus ringi tegevus ja muutus sihipärasemaks. Ja siit edasi oli loomulik, et kui 1989. aastal ringi asemel kutsuti ellu Eesti Spordiajaloo Selts, oli Valter Lenk asutajate hulgas ning ta on olnud ka seltsi aseesimees (1989–1992) ja esimees (1999–2001) ning 2001. aastast auliige.

*Eesti Spordiajaloo
Seltsi
asutamiskoosolek
spordimuuseumis
28. novembril 1989*

*Vasakult:
Aksel Tiik,
Ivi Lippmaa
(protokollija),
Valter Lenk
ja Enn Mainla*

Valter Lenk on olnud spordi paljude raamatute, õppematerjalide, artiklite autor. Suurest huvist spordi ja selle ajaloo vastu ning tänu oskusele seda kirja panna sündis arvukalt sportmängude ja spordiajaloo teemalisi kirjutisi. Ta on näiteks raamatute „Korvpall. Minevikust tänapäevani“ (1988) ja „Korvpall“ (2002) kaasautor. Tema kirjutatud on „Kääriku spordibaasi kujunemise lugu“ (1997) ja „Üliõpilassport Eestis. Kujunemise lugu“ (1998). Koos Atko-Meeme Viruga koostati kogumik „Kehakultuuriharidus Tartu Ülikoolis 75“ (2003).

1999. aastal omistati talle riiklik spordipreemia eriliste teenete eest üliõpilasspordi arendamisel ja SELL mängude traditsiooni taastamisel.

Üliõpilasspordi ajaloo uurimise ergutamiseks asutas ta 2009. aastal omanimelise fondi Eesti Rahvuskultuuri Fondi juures.

Käesoleva aasta 8. veebruaril saabus kurb sõnum Valter Lengi lahkumisest, kuid seltsikaaslaste mälestustes jääb ta alatiseks meiega.

Seltsikaaslaste nimel Enn Mainla

PANE TÄHELE!

ESAS liikmemaks on 8 eurot (pensionäridel 5 eurot). Üldkogu otsusel on **liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad.** Liikmemaksu vabastus kehtib ka auliikmetele. Loomulikult pole liikmemaksust vabastatutel keelatud seltsi oma panusega toetada. Seltsi sisseastumismaks on **2 eurot.**

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik üle kanda **Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi esimehele Enn Mainlale (Rüütli 15, Tartu 51007, tel 56497632, E-mail: enn.mainla@gmail.com) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (tel 6770829 või 59196767).

Täname, kui oled selle aasta liikmemaksu juba tasunud!

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

Kasutatud ESOM kodulehel ilmunud materjale.

Fotod: ESOM fotokogu, Enn Mainla, Jaan Roomets ja Ilmar Saabas

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 93
koostas ja toimetas Enn Mainla**